

„AKISTATA“ Nr. 98, 2010 gruodžio 28 d.

Aukščiausiojo teismo pirmininkas G. Kryževičius: „Mes tikrai nebesusitvarkome su darbo krūviais“

Prabėgo metai, kai Aukščiausiojo Teismo (AT) pirmininku tapo Gintaras Kryževičius (48 m.). Neseniai jis ėmė vadovauti ir teismų savivaldai – Teisėjų tarybai. Interviu „Akistatai“ pirmininkas dalijasi mintimis, kokius planus pavyko įgyvendinti ir kas keisis teismų sistemoje.

Aurelija Žutautienė

Tapęs AT pirmininku turėjote minčių, kaip pagerinti teismų darbą, įvaizdį, santykius su visuomene. Ar pavyko įgyvendinti tai, ką buvote užsibrėžęs?

Manau, kad darbų nudirbti pavyko nemažai. Nuo sausio 1-osios startuoja naujas projektas – jungiame visus padėjėjus į Teisės tyrimų apibendrinimo departamentą. Nuo šiol teisėjas neturės nuosavo padėjėjo. Bus koordinatoriai, kurie iš esmės ir kontroliuos, ir skirstys padėjėjams darbus.

Dabar situacija tokia. Maždaug savaitę prieš posėdį teisėjas gauna pranešimą apie bylą: dėl ko kreipėsi šalys, kaip sprendė pirmos instancijos, kaip pasisakė aukštesnės instancijos teismai ir kokie yra kasacinio skundo argumentai. Ir prie šio aprašymo, tai priklausė nuo konkretaus teisėjo, buvo pridedama susisteminta panaši praktika tais klausimais. Kitiems teisėjams patarėjai pateikdavo ir aprašymą, kaip turėtų būti atsakoma į kasacijos argumentus.

Iki šiol Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamentas buvo skirtas teismų praktikai bendrinti, problemoms išryškinti ir buvo tarsi jungtis tarp mūsų ir tarptautinių teismų, kitų šalių tam tikrų analizių vertinimų. Apjungdami visus padėjėjus į departamentą, tuo pačiu keliame ir didesnius reikalavimus – jie privalės kelti ir savo profesinį lygį. Standartizuojame, kas privaloma pateikti teisėjui prieš bylos nagrinėjimą. Vienas iš reikalavimų - pateikti teisėjui ir savo nuomonę, kaip toji byla, jo nuomone, gali būti išspręsta. Kita vertus, tai turėtų ir ženkliai palengvinti teisėjų darbo krūvį.

Bet padėjėjų trūksta ir kartais vienu padėjėju dalinasi 2 ar net 3 teisėjai...

Mes ir nesiekiamo, kad teisėjai turėtų po padėjėją. Šalies teismuose teisėjų darbo krūvis labai nevienodas. Tarkim Vilniaus apylinkių teismuose vienas teisėjas per metus išnagrinėja apie 1 000 bylų, o provincijose – gerokai mažiau. Anksčiau buvo užprogramuota, jog kiekvienas teisėjas turi turėti po padėjėją ar net daugiau. Šiuo metu, esant tokiai ekonominei situacijai, toks variantas nebetinka. Teisėjų Taryboje esame ne kartą svarstę ir nutarėme, jog optimaliausias variantas darbo krūvį reguliuoti per padėjėjų institutą. Taigi, jeigu pripažįstame, kad padėjėjas padaro pusę teisėjo darbo, tai tiems teisėjams, kurie nagrinėja daug bylų, bus skirtas jau ne vienas padėjėjas, o gal ir visa komanda. O tuose teismuose, kur darbo ženkliai mažiau, tai tarkim 4 teisėjams pakaks ir vieno padėjėjo. Tuo siekiame, kad teisėjai daugiau vadovautų intelektualinei veiklai, o visą techninį darbą atliktų padėjėjai.

Kita vertus, tokia padėjėjų rotacija leis mums objektyviau įvertinti juos - ko kiekvienas yra vertas kvalifikacine prasme. Todėl esame paruošę klausimus, į kuriuos atsakydami teisėjai privalės įvertinti padėjėjo veiklą konkrečioje byloje. Norime išmūšti lygybės principą: ar dirbu gerai, ar dirbu blogai, vis tiek gaunu tokį patį atlyginimą. Šiuo atveju, padėjėjams teks įrodyti, savo kvalifikaciją.

Teisėjų darbo krūvių problemas bandyta spręsti ir perskirstant etatus...

Taip, kai kurie teismai gavo papildomų etatų. Tačiau dabar yra pateikti labai radikalūs siūlymai dėl galimybės esant būtinumui perkelti teisėjus ne trumpiau nei metams iš vieno teismo į kitą. Gaila, tačiau kol kas pagal teismų doktriną, negalima teisėjo perkelti į kitą teismą ilgesniam nei 6 mėnesių laikotarpiui. Ir tik kartą per 3 metus. O juk sudėtingos – ypač baudžiamosios - bylos trunka ilgiau nei 6 mėnesius. Arba tarkim, teisėjas išeina auginti vaikų metams kitiems, o jo etato niekas negali net laikinai užimti. Tai šiuo atveju gelbėtų iš kito teismo perkeltas teisėjas.

Siūlėme ir dar vieną variantą – tik kol kas šis pasiūlymas dar neskystas Seime- kad, būtų galima perkelti teisėjus nuolatiniam darbui, jei kažkuriame teisme ženkliai kyla darbo krūvis.

Nuo sausio 1-osios apylinkių teismai gauna „porciją“ naujų administracinės teisės pažeidimų bylų, kurios iki šiol buvo nagrinėjamos administraciniuose teismuose, taigi darbo krūviai dar padidės...

Taip, bet ne ženkliai. Bus taikomas vienas toks revoliucinis mechanizmas – susitaikymo su valstybe procedūra - administracinis nurodymas. Jį galima taikyti, kai sankcija už pažeidimą neviršija 3000 litų ir nėra numatyta kitų alternatyvių nuobaudų. Be to, tai turi būti pirmas pažeidimas ir neturi būti padaryta materialinė žala.

Nuo sausio 1-osios policininkas pažeidėjui privalės pasiūlyti per 10 dienų susimokėti pusę minimalios baudos (įprastai skiriamas baudos vidurkis) ir tuo administracinę procedūrą baigiama. Jeigu nesutinkate, rašomas protokolas, siunčiama į teismą ir pan. Naujasis mechnizmas turėtų būti efektyvus, nes, manau, didžioji daugumą sveikų žmonių sutiks mokėti mažesnę sumą. Tai rodo ir kitų valstybių praktika. Pvz., Prancūzijoje net 19 tūkst. tokių bylų pasibaigia administraciniais nurodymais.

Manote, kad mūsų piliečiai bus tokie sąmoningi ir skubės mokėti baudas, o apylinkių teismams darbo nebeliks?..

Yra paskaičiuota, jog apylinkių teismuose vieno teisėjo krūvis dėl šios reformos per metus padidės tik kokias 10 bylų. Tai labai nežymus skaičius. Be to, kuriamas mechanizmas, kaip perkelti teisėjus, darbo krūviui sumažėjus, iš administracinių teismų į bendros kompetencijos ar apygardų teismus, nes didelis kiekis tokių bylų atkeliaus ir į apygardų teismus kaip į apeliacinę instanciją.

Taip pat Teisėjų tarybos jungtinė darbo grupė dirba prie didelio projekto, kaip optimizuoti teismų darbą. Norime sužinoti, ar racionaliai panaudojamos biudžeto lėšos ir ar pagrįstai jos planuojamos. Gal dar yra sričių, kur galima sutaupyti. O jų tikrai yra, nes

kai kuriuose teismuose jaučiamas „gerųjų laikų“ liekanos, kur žmonės tikisi, prasisukti kitų teismų sąskaita.

Pirmos instancijos teismai tiesiogiai susiduria su žmonėmis ir daugelyje teismų nėra saugu dirbti teisėjams. Be to ir darbo sąlygos, štai kad ir Vilniaus rajono apylinkės teisme, švelniai tariant, ne kažin kokios... Ar teismų savivalda ims spręsti šiuos klausimus?

Aš skeptiškai žiūriu į visokias apsaugas. Ką gali policininkas? Ar jis gali apginti? Be to, paprastai netoli teismų yra ir policijos komisariatai. Be to, niekada per Tarybos posėdžius negirdėjau jokių nusiskundimų šia tema.

Šiuo metu iš esmės pasikeitė ir Teisingumo ministerijos požiūris į ilgalaikes investicijas. Yra pamastymų, kad gal būt verta pirkti nuomos paslaugą – taip dirba nemažai užsienio valstybių teismų. Mums neturėtų rūpėti ūkiniai reikalai. Šiuo metu kapitalinėms investicijoms skiriami maži pinigai – maždaug 5 milijonai litų per metus - ir jokio naujo pastato už juos pastatyti neįmanoma. Neseniai buvo paskaičiuota, jog pastatyti Tauragėje naują teismą kainuotų 9 milijonai litų. Tai neracionalu – vienas teismas sunaudoja visiems teismams skiriamus pinigus. O už tokius pinigus nuomuotis jau būtų galima ir galbūt ne vieną pastatą. Štai kad ir Aukščiausiasis teismas – tokio baisaus teismo nėra niekur. Sovietinis reliktas. Tačiau šiai dienai – jokių šansų pastatyti reprezentatyvų teismą. Taigi, lieka galimybė prašyti teisingumo ministerijos nuomuoti kokį nors pastatą.

Neseniai jums patikėtas ir teisėjų savivaldos – Teisėjų tarybos – vadovo postas. Kokie laukia pokyčiai?...

Labai noriu, kad darbas Teisėjų taryboje būtų kolektyvinis ir konstruktyvus. Komanda suburta puiki. Tačiau tarybos veikloje dalyvaujantys teisėjais, turiu mintyje iš kitų miestų į TT posėdžius atvažiuojančius eilinius teisėjus, turėtų gauti mažesnę nagrinėjamų bylų kiekį.

Konstitucinė doktrina sako, jog darbas savivaldos institucijose yra dalis tiesioginio teisėjo pareigų vykdymo. Šiuo metu iš regionų atvažiuojančių žmonės kartais sunkiai persijungia į bendrų reikalų sprendimą – jie tiesiog į tuos parengtus klausimus neturėjo laiko įsigilinti. Labai pasigendu narių aktyvumo. Artimiausiame TT posėdyje spręsimė, kaip sumažinti darbo krūvius teisėjų tarybos nariams - kiekvienam individualiai, nes nevienodas jų darbo krūvis.

Nemažas darbo krūvis tenka ir Teisėjų etikos ir drausmės komisijai. Jų nariams irgi mažinsite darbo krūvius?

Pagal įstatymą numatyta, jog kiekvienas asmuo, jeigu jis mano, kad teisėjas padarė etikos pažeidimą, gali kreiptis į Teisėjų etikos ir drausmės komisiją ir prašyti iškelti drausmės bylą. Šitas žingsnis buvo žengtas, kad pažaboti pareiškimus, jog teisėjai yra kažkokia uždara sistema ir gyvename pagal kažkokius neaiškius principus. Maždaug 500 dokumentų per metus tenka išnagrinėti šiai komisijai. Tačiau tai nereiškia, jog teisėjai blogai dirba. Drausmės bylų iškeliami nedaug.

Kaip jau minėjau, didžiuliai darbo krūviai, milžiniškas bylų srautas lemia ir ilgą teismų procesą. Žmonės nepatenkinti dėl ilgai besitęsiančių teismo procesų, dėl kartais ir nevisiškai argumentuoto bylų atidėjimo. Pasitaiko, kad ir teisėjas dėl didelio darbo krūvio nebesugeba įsigilinti į bylos esmę... Tai erzina žmones. Juk metus laukti apeliacinio skundo išnagrinėjimo yra absurdas... Bylininkų nepasitenkinimas pagrįstas, nes mes tikrai nebesusitvarkome su krūviais. Taigi, Teisėjų etikos ir drausmės komisija yra tas mechanizmas, kuris išgrynina, nuleidžia garą tam tikra prasme. Skundas išnagrinėjamas, išdėstomi argumentai – žmogus pamato, jog reaguojama į jo bėdas.

Apylinkių teismų teisėjai siekia, jog Teisėjų taryboje būtų daugiau jų atstovų (šiuo metu iš 21 nario yra tik 3 teisėjai iš apylinkių teismų), nes teisėjų bendruomenės daugumą ir sudaro pirmosios instancijos teismų teisėjai. Kaip bandysite spręsti šį klausimą?

Teisėjų tarybos formavimo principai apibrėžti įstatymu. Ten pasakyta, jog teismų savivaldoje daugumą turi sudaryti teisėjai iš aukštesnių pakopų teismų. Pripažįstu - mes kažkiek pamirštam jaunesnius...

Aš matau būdą, kaip įtraukti apylinkių teismų teisėjus į teisėjų savivaldos veiklą. Mes galime sudaryti komisijas, darbo grupes ir taip įtraukti šiuos teisėjus į savivaldos klausimų sprendimus, nagrinėjimus. Tarybos reglamentas tai leidžia. Šiuo metu mes teikiame pasiūlymus, kaip tai padaryti.

Turime tikslą decentralizuoti valdymą. Visas pagrindines sprendimo funkcijas, sprendimo teisę perduoti tiems teisėjams, kurie atvažiuoja į Teisėjų tarybos posėdžius iš regionų. Štai pavyzdžiui, gaunamas iš Klaipėdos kokio nors piliečio skundas, adresuotas TT pirmininkui. Tačiau Klaipėdoje yra TT narys – šiuo atveju Klaipėdos apygardos pirmininkas. Tai jis ir turėtų nagrinėti šį skundą, o po to paaiškinti TT situaciją ir kaip išspręsti šį klausimą.